

KARACAOĞLAN'DA ŞİİRSEL BİR İMGE OLARAK GİYİM, KUŞAM*
Dressing Up A Poetical Image In Karacaoğlan's Poems

Dr. Işıl ALTUN**

Giden gelmez giden gelmez
Aşnasın ağlatan gülmez
Geyim ile meydan olmaz
Vur kantara tart yigidi¹

ÖZET

Karacaoğlan 17. yüzyıl aşık edebiyatımızın en önemli temsilcilerinden birisidir. Karacaoğlan şiir geleneği içinde onun ait olduğu çevrenin, doğanın, gezip dolaştığı Anadolu coğrafyasının, doğup büyüdüğü, geliştiği toplum yapısının; insan ilişkilerinin; kısaca maddi manevi bütün kültürel nakışların yer aldığı görülebilir.

Aşk, doğa, gurbet, sıra, yaşlılık, ayrılık, özlem, ölüm gibi temaların yanında; güzellik kavramı da Karacaoğlan şiir geleneği içinde önemli bir yer tutmuş ve ustaca işlenmiştir. Karacaoğlan, bu güzellerin saç, alın, yüz, kaş, göz, bağır, göğüs, ağız, burun, dudak, dil, diş, kol, bilek, el, ve topuklarıyla ilgili tasvirler, benzetmeler yaparken; bu güzelleri giydirip kuşandırmaya ve süslemeye de büyük özen göstermiştir.

Çalışmamızda, Saim Sakaolu'nun Karaca Oğlan adlı eserindeki şiirlerden yola çıkılarak; Karacaoğlan'ın şiirlerinde giyim kuşam ile ilgili özellikler, kavramlar ortaya koyulacak, devrin maddi kültür unsurları tespit edilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Karacaoğlan, Halk Şiiri, İmge, Giyim, Kuşam.

ABSTRACT

Karacaoğlan is one of the important representatives of 17 th century Minstrel Literature. His poetry tradition comprises all material and spiritual cultural motives in brief, like the environment and nature in which he grew up, the geography of Anatolia where he wandered

* Osman Gazi Üniversitesi ve Motif Vakfı'nın, 15-17 Aralık 2006'da, Eskişehir'de ortaklaşa düzenlediği Türk Halk Kültüründe Giyim, Kuşam ve Süslenme Sempozyumunda sunulmuştur.

** Kocaeli Üniversitesi Fen – Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi

¹ Bu çalışmada, Karacaoğlan'a ait şiirler, Saim Sakaolu'nun Karaca Oğlan, Akçağ Yayınları, Ankara, 2004' ten alınmıştır.

around, the characteristics of the society he was grown up and improved himself and the human relations in his society.

In addition to the themes of love, nature, homesick, reunion, seperation, longing and death, the concept of "beauty" takes place and was skillfully handled in his poetry tradition. He, highly, attached importance to dressing up and adorning these beautiful women as well as the descriptions and metaphors about their hair, faces, eyes, bosoms, breasts, mouths, noses, lips, tongues, teeth, arms, wrists, hands and heels.

Starting out with the poems in the book called Karaca Oğlan by Saim Sakaolu, we will point out the characteristics and concepts of dressing up in his poems and confirm the material factors of the culture in that period.

Key Words: Karacaoğlan, Folk Poetry, Image, Dressing up

17. yüzyıl âşık edebiyatının en önemli temsilcilerinden biri olan Karacaoğlan, aynı zamanda, Güney Anadolu ve Toros yaylarının konar-göçer kültürünün bir bilgi kaynağıdır. Karacaoğlan yaşadığı coğrafyaya ve kültürüne öylesine bağlıdır ki, Pertev Naili Boratav'a göre, "onun ait olduğu Toroslar ve Gâvur Dağları, konup göçen Türkmen illeri gibi, gâh İç Anadolu'ya gâh İç Anadolu dışındaki topraklara, Fırat vadisine yahut Suriye'ye inmek, bu toprakların kültürlerini birinden ötekine taşımak imkân ve hevesini vermiş" tir Karacaoğlan'a.²

Karacaoğlan şiir geleneği içinde, onun ait olduğu çevrenin, doğanın gezip dolaştığı Anadolu coğrafyasının, doğup büyüdüğü, geliştiği toplum yapısının, insan ilişkilerinin, kısaca maddi manevi bütün kültürel nakışların yer aldığı görülebilir.

Aşk, doğa, gurbet, sıla, yaşlılık, yoksulluk, ayrılık, özlem, ölüm gibi temaların yanında; "güzellik" ve "güzel tipi" de Karacaoğlan şiir geleneği içinde önemli bir yer tutmuş ve ustaca işlenmiştir. Karacaoğlan, güzellerini doğadan, yaşadığı çevreden, sosyal ilişkilerinden ayrı düşürmez. Bunun yanında şiirlerindeki güzellerin saçı, yüzü, kaş, kirpiği, gözü, ağzı, burnu, dişi, alnı, bağı, göğsü, kolu, bileği, eli, ayağı, topuğu, boyu posuyla ilgili ayrıntılı, güçlü benzetmeler ve tasvirler yapar. İlhan Başgöz'e göre, "Âşık şiirimizde güzeli anlatmak için kullanılan nitelemeler, benzetmeler ve imgeler, çiçekli korulara

---

² Pertev Naili Boratav, **Folklor ve Edebiyat 2**, s.25

benzeyen güzelleri anlatmaya yetmez. Bunun için Karacaoğlan, Türkmenin arı duru dilinden yeni imajlar ve yeni renklerle bezenmiş bir şiir dili kurar.”³

Karacaoğlan geleneğini oluşturan, imge gücü yoğun bu şiirlerde, konar göçer hayatın içindeki Türkmen kızının farklı bir yeri vardır.

Tabiatın güzellikleriyle bütünleştiği selvi boylu, balaban bakışlı, keklik sekişli, yayla çiçeği kokuşlu; kâh yeşilbaşlı gövel ördek, kâh telli turna, kâh bembeyaz bir kuğu olan ak gerdanlı, ak göğüslü bütün güzellere Karacaoğlan müptelâdır, âşıktır.

Ya da, Fuat Köprülü'nün dediği gibi, “tabiatın göğsünde yetişen” aşk ve tabiat çocuğu Karacaoğlan, bütün hayata, bütün güzelliklere âşıktır.”⁴

O'na göre güzel sevmek günah değildir, hatta dört kitapta da yeri vardır. Güzellerden ayrı yaşamak ölümle eş değerdir. Bu dünyadan göçer ise kızlardan ayrı kalmanın da kendince çözümünü bulur:

Karacaoğlan der öldüğümü bilsinler
Toplansınlar namazımı kılsınlar
Mezarımı yol üstüne kursunlar
Geçerken uğrasın yolu kızların.

Karacaoğlan, andığı, aradığı, özlediği, arzuladığı güzelleri, kızları, gelinleri bize allayıp pullayıp süsleyerek anlatır.

“Yeşilli allı atlas elbiseler, mavi mintanlar giyen; altın nalınlı, altın kemerli, altın küpeli, başı ibrişim bürümcüklü sevgililerini hiçbir şeye feda etmez.”⁵

Şâir, sevgililerini tasvir ederken, öyle bir dil seçer ki, bu kullanım yepyeni bir biçimdir dilin, imge ögesidir. Sevgilinin salınışı, yürüyüşü, giyinişi Karacaoğlan şiir geleneğinde; kelimenin belirtme, gösterme, adlandırma yeteneğine bir yenisini ekler: Çağrışım. Kekliğin, kuğunun, yeşil başlı ördeğin, tomurcuk gülün bizde yarattığı çağrışım beyazlık, nazlılık, narinlik ve tazelik

³ İlhan Başgöz, **Karacaoğlan**, s.37

⁴ Fuad Köprülü, **Saz Şairleri**, s. 296 - 297.

⁵ a.g.e.s. 296

özellikleridir. Bu özellikler sevgiliye ve yeni bir çağrışıma taşınır. Çağrışım sevgili ile örtüşür ve bir imge oluşturur. Yani bir heyecan yaratır.

Karacaoğlan'da tabiattaki varlıklar, sevgilinin güzelliğini anlatmak için kullanılan bir araçtır. Turgut Karabey, Karacaoğlan'ın sevdiği güzelleri yaşadığı çevresindeki hayvanlara benzettiğini ifade eder. “Tabiatın çeşitli renklerini, en uyumlu bir şekilde ehil ve yabanî ördeklerde görmek mümkündür. Karacaoğlan da sevdiği güzellere renk, şekil ve hareket bakımından çevresindeki hayvanlara, özellikle de örneklerle benzetir.

Benim sevdiğim bülbül ünlüdür.
Ördek simalınca, yeşil donludur.

mıralarında sevgili sesinin bülbülün ötüşü gibi güzel, yüzünün da ördeğin yüzü gibi sevimli, küçük olduğu anlatılır. ‘Gelin, yeşil başlı ördek’ mısramında ise hoşuna giden güzel bir gelinin, baş örtüsüyle yeşil başlı bir ördeği andırdığı söylenir.⁶

Karacaoğlan'ın yakaladığı imge, bu heyecan, öylesine bulaşıcıdır ki ikinci kişiler tarafından yeniden üretilebilir. Böylece Karacaoğlan'ın şiirlerindeki dağlar, yaylalar, hayvanlar, kızlar, gelinler, âdetler, renkler, elbiseler imge ögesine dönüşerek, kelimeler gerçek anlamlarından kırılıp, onun dışına taşınır.

Her kelimenin anlamı imge sayesinde genişler, derinleşir, ve çoğalır... Örneğin, ayağa giyilen “Çizme”, bir giyim aracı olmaktan çıkarak böylece sevgiliye bağlılığın bir aracı olarak kullanılır. Bu bağlılık, şiirsel bir imgeye dönüşürken; olağanüstü bir dürüstlük, incelik, mütevazılık da sezilmektedir Karacaoğlan'ın dilinde:

Ben seni severim sen de seversen
İnsan olman el sözüne uyarsan
Çizme olam ayağına giyersen
Ökçesinde çamurlara bas gelin...

Karacaoğlan'ın şiirlerinde ayağa giyilen giyim unsurları Çizme, Çedik, Edik, Mes, ve Yemeni'dir.

---

⁶ Turgut Karabey, *Karacaoğlan'da Sevgili Mazmunu*, s.243

“Emirler’den bir kız indi pınara” redifli koşmada ala gözlü köylü kızının ayağında çedik vardır. Köylü kızının sarı çediğinin kısa ya da dize kadar olan konçu yanında; giyim kuşamına ait başka ayrıntılar da verilir. Kız, üstüne kolu sırmalı keten gömlek giymiş, kolunu sıkan altın bilezikler takmıştır. Karacaoğlan, kızın narin, nazik vücudunu incecik meles gömlek giymiş olarak da tasvir eder. Köylü kızının giyimine ait unsurlar ayrıntılarıyla aktarılırken; ceylan kadar nazik, beserek kadar körpe kızın gelişi, yürüyüşüdür asıl anlatılmak istenen ve şiirsel imge olan:

Sarı çedik giymiş koncu kıсарak
Gidiyor da birim birim basarak
Anası mayadır kızı beserek
Emirler’den bir kız indi pınara

Sarı çedik geymiş koncu dizinde
Arzumanım kaldı ala gözünde
Böyle güzel m’olur köylü kızında
Emirler’den bir kız indi pınara

Meles gömlek geymiş vücudu nazik
Kollarını sıkmış altın bilezik
Açnası kötüdür ceylana yazık
Emirler’den bir kız indi pınara (s.397)

Karacaoğlan’ın, ayağa giyilen giyim eşyalarını, yine güzelin yiğitlere nispet yürüyüşü ve bin türlü nazlı salınışı ile ilişkilendirdiğini görmekteyiz:

Üzerine ayakkabı giyilerek de kullanılan mes; kadife şalvarın, tül libasın, frengi rengi entarinin altında sarı rengeyle güzelin giyim kuşamını bütünler niteliktedir. Ancak güzelin sarı mesini şiire konu eden Karacaoğlan çağının kültür malzemesini kuru kuruya vermek niyetinde değildir. Mesin sıkı sıkıya sardığı ayağı; güzelin topuğunu somut bir varlıktan; güvercin imgesinden yararlanarak zihnimize yansımasını sağlar.

Kadife şalvarlı tül libasının
Güvercin topuklu sarı meslinin
Elleri kınalı kumru seslinin
Zülfünü gerdana tarayışının (s.538) methini etmektedir.

Giyimin en önemli kısmını oluşturan başlıklar Karacaoğlan şiirinde yemeni, yaşmak, yazma, vala, peçe, poşu, nikap, hotoz'dur. Şair, başa takılan giyim unsurlarını, cinsi (ince), rengi (al), bağlanış şekli (devre bağlamak), işleviyle (mahreme karşı yüzünü örtmek) ele almaktadır... Bunların düzenlenmesinde saçlar da ele alınır. Kâküller, zülüfler, perçemler, örgüler, belikler; sonra gözler, kaşlar...

Gelinlerin, kızların allı pullu, püsküllü, boncuklu, altın çelenkli başları onları, seherde açılan güle benzetir, turnadan alınan tele döndürür.

Bir Türk atasözünde geçtiği gibi, "Atın dişine, güzelin başına bakılır." Kadının baş bağlaması yüzlerce yıllık geçmişi, çeşitliliği, şekli, düzenlenişiyle çeşitli anlamlar ifade eder ve giyenin sosyal statüsüyle, inançlarla ilişkilidir.

Baş bağlanan vala, al renklidir. Sevgilinin yüz güzelliğini anlatırken, hilâle benzeyen kirpiği ve kaşı ile al vala uyum içindedir.

Göl kenarında boynunu uzatıp eşini arayan gövel ördekle, al valalı güzel arasında da bir ilişkilendirme vardır:

Al valayla bağlamışlar başını
Hilâl sandım kirpiğini kaşığını
Uzatmış boynunu arar eşini
Gövel ördek gibi göl kenarında

Karacaoğlan, dört dizeye sevgilinin pek çok özelliğini sığdırmakta öyle başarılıdır ki, kendini deli divane edip Mecnun eyleyen sevdiğinin bal gibi sözlerini ve gonca gül gibi kokusunu duyar gibi oluruz. Sevdiği kara kaşlarının üstüne yine al vala giymiştir.

Karacaoğlan yüzünü al yeşil valayla bürümüş güzeli benzeme-benzetme ilişkisi içinde yoğunlaşarak anlatır. Kendini sevdaya düşüren bu güzeli hiç açık etmez sözde. O, sevgili değil, göle inen telli turnadır. Al-yeşil olan vala değil, kırmızı güle yeşil yaprağıdır. Misk ü amber kokan da sevgili değil bahardır... Tabiat ile sevgiliyi birbirine öyle bir bilinçle karıştırdı ki Karacaoğlan; hangisi tabiattır; hangisi sevgilidir ayırtıramayız. Duygularımızın bilincimizde iz bırakmasını ister. "Bilinç dışında kalmış duygularımız imge meydana getirmez."⁷ çünkü.

---

⁷ Özdemir İnce, *Şiir ve Gerçeklik*, s.23

Telli turnam indi döküldü göle
Yüzünü bürümüş al yeşil vala
Yaprağı karışmış kırmızı güle
Misk ü amber tüter bahar kelli (s.448)

Karacaoğlan, sevgilisini yayla yolunda, çeşme başında, göl kenarında; göçe dururken, yayık yayarken, maya vururken, doğal bir iş ortamının içinde tanıtır bize.

Önlük, yağlık, mahrama gibi giyimin yardımcı parçalarının, ilişkilerinin adlarını öğreniriz Karacaoğlan'ın şiirlerinden. Mahrama, yağlık ve çevre, güzelin sevgiliyle arasındaki iletişim için bir araçtır. Âşıkın sevdiğine gönderdiği gülün yerini telli mahrama alır. Telli mahrama uzağı yakın eden bir imgedir. Güzel ile sevdiği arasındaki uzaklık, sevgilinin teri ile mahrama yakınlığına döner:

Mestine de deli gönül mestine
Âşık olan gül gönderir dostuna
Telli mahramasın attı üstüme
Terlesen sevdiğim sil dedi bana (s.392)

Ya da bu dünyada sevdiğinden ayrı düşen sevgili, öbür dünyaya, yârinin yağlığına sarılarak gitmeyi arzular. Birbirinden çok uzak, karşıt, ilgisiz nesnelere birbirine yaklaştırıp; somuttan somuta bir aktarım yapmaktadır:

Benden selâm söyleyin kavli yalana
İnanmam ağalar yüzü gülene
Kefen kısmet olmaz güzel sevene
Beni yârin yağlığıyla saralar (s.576)

Kefen niyetine yârin yağlığına sarılmak, sevdiğine kavuşamamanın sitemini eden âşıkın, yâri ile yakınlaşmasının, bütünleşmesinin tek yolu, son çaresidir artık.

Doğan Aksan'ın tespitiyle: “Halk şiirinde ozanın düşledikleri, gerçekleşmesini diledikleri, istekleri imgeye dönüştürülerek anlatılmaktadır.”⁸

---

⁸ Doğan Aksan, **Halk Şiirimizin Gücü**, s.230

Müjgân Cunbur, konar-göçer Türk topluluklarının folklor ve etnografyası için Karacaoğlan'ın deyişlerini, renkli, oldukça güvenilir bilgi kaynağı olarak görmek gerektiği kanaatindedir.⁹

Karacaoğlan'ın şiirleri Güney Türkmenleri arasında kullanılan giyim tabirleri için bir kaynaktır kuşkusuz.

İç giyime ait unsurlar, gömlekler, donlar, tumanlar ve dış giyime ait şalvarlar, entariler, libaslar... Bunları Anadolu'da halkın yakın bir zamana kadar giydiğini, kimilerini halâ giymekte olduğunu da görmekteyiz. Karacaoğlan'ın şiirleri giyim tabirlerinin olduğu kadar; giyimin geçirdiği tarihsel sürecin tahlili için de önemli sayılabilir. Çünkü "Elbise bir toplumun tetkikinde verimli bir yol."¹⁰ dur. Ancak, Karacaoğlan'da giyim kuşam, maddi kültür unsuru olmaktan çok, güzellerin güzelliğini pekiştirmekte yardımcı bir unsur. Âdeta onları allayıp, pullayıp ballandıra ballandıra anlatmak için bir araç. Şirinin imgesini güçlendirmek adına seçilmiş somut bir nesne.

"İmge, biri somut olmak koşuluyla en az iki sözcüğün ilişkilendirilmesi ile başarılabilir. Bu sözcükler insana ve insanın dış dünyasına aittir."¹¹ (Çolak, 2004:124) Bu bağlamda Karacaoğlan'da :

Güzeller; boylarınca al giyinirler, al giyinir çiçekler sokunurlar, ak topuk üstüne atlas ya da sandal tuman dökerler, lefir, çuha şalvar giyerler, allı, tor (güzel, göz alıcı) yollu şalvarlarıyla göreni ateşe yakarlar. Şal kuşaklı ince bellidirler, belleri kemerlerle ve kuşaklarla sıkılmıştır, ibrişim atkının teli kadar ince ve parlaktırlar. Ak kollarını sırma cepkenler ilikler... Kutnu zıbınlı, ak sayalı, yeşil kemhalı, allı morlu rengârenktir güzeller... Karacaoğlan'ın şiirinde giyim kuşam, vücudu dış etkenlerden korumak için değil; güzelin bedeninin çekiciliğini ortaya çıkarmak içindir. Sevgilinin güzelliğini sergilemek, dayanılmazlığını vurgulamak erkek özneli bu şiirlerde çok belirgindir.

Karacaoğlan uşak olsam
Yâr belinde kuşak olsam
Bir atlastan döşek olsam
Yâr altına serse beni

⁹ Müjgân Cunbur, **Karacaoğlan'ın Şiirlerinde Etnografya ve Folklor Unsurları**, s. 41

¹⁰ Burhan Oğuz, **Türkiye Halkının Kültür Kökenleri 4**, s. 30

¹¹ Veysel Çolak,

Sevgiliye yakın olma arzusunu ısrarla dile getiren Karacaoğlan'ın şiirlerinde giyim kuşamın parçası olan takılar, süs eşyaları, kadın güzelliğinin, cinselliğinin en önemli ayrıntıları olarak verilir. O, heyecanı harekete geçirmek için imgeyi kullanır. Duyumlar, algılar, tasarımlar duygusal bir imgeye dönüşür:

Yaz gelir de eller çevrilir konar
Güzeller suyundan içer de kanar
Altın küpe kulakta mum gibi yanar
Gördükçe artıyor imanın dağlar (578)

Altın küpe parlaklığı, ışığı itibarıyla “mum” imgesiyle tasarlanmıştır. Bu somut, canlı nesne sevgiliyi ima etmekte; ona duyulan arzuyu tetiklemektedir. İstek + altın küpe = öznel nesnelin birliği bir imge. Yani nesnel dünyanın öznel yansıması...

Karacaoğlan'ın şiirlerinde ele, kola, bileğe, ayağa takılan süs eşyaları, elin, kolun, bileğin, ayağın güzelliğini vermek içindir.

Hatem (kaşında mühür bulunan yüzük) yüzüklü, kulağı küpeli, ak kollar altın bilezikli, ak topuğu, kolu halhallı, bal dudağının üstü altın hırızmalı güzellerin tasvirlerinde renk ve biçim (görme) imgeleri kullanılmıştır. “İnsan bilgisinin ilk aşaması, duyuların getirdiği imgelerdir.”¹² Karacaoğlan'da, bilezikli bileklerle kolun birliği, sevgiliye bu yakınlığı duyumsayan, algılayan özne ile sevgili arasındaki dokunma imgesidir. Ya da Özdemir İnce'nin tanımlamasıyla “Duyularımızın doğrudan doğruya nesnelere etkilenerek bilinçle gerçekleştirildikleri edimsel imgelerdir.”¹³

Karac'Oğlan sözün söyler
Dosta geçmedi dilekler
Yâr bilezikli bilekler
Kollar ben olsam ben olsam (s.483)

Ya da:

Çıkır çıkır bilezikli kolları
Söyledikçe şirin gelir dilleri
Bahçasında açan gonca gülleri
Yâre söylen dersin, deremedim ben (s.528)

¹² Özdemir İnce, *Şiir ve Gerçeklik*, s. 23

¹³ a.g.e. s. 23

Bu dörtlük duyusal açıdan başarılı bir imge-dizge oluşturmaktadır. Ses + görme + hareket imgesi.¹⁴

Karacaoğlan'ın şiirlerinde giyim kuşamın en karakteristik yardımcı ögesi “ düğme”dir. Düğme Anadolu'da işlevsel görevi dışında süs eşyası, uğurluk, nazarlık olarak da kullanılmaktadır. Reşat Ekrem Koçu, Türk Giyim Kuşam Süslenme Sözlüğü'nün Düğme maddesinde “Güzel bir vücut yapısı güzel yüzlü bir baş taşıdığı zaman açık, uryan bir sinenin o güzelliğe ayrı bir revnak verdiğini fakat gömlek yakasındaki bir düğmenin buna engel olduğunu”¹⁵ belirtir.

Karacaoğlan'da da düğme engelin simgesidir. Giyimin parçalarını birbirine tutuşturan, birleştiren düğme; Karacaoğlan'la sevgili arasında ise engeldir. Karacaoğlan'ın taradığımız beş yüz şiirinde düğme elliyi aşkın dörtlükte yer almakta; hepsinde de düğme-göğüs ilişkisiyle simgeleştirilerek aktarılmaktadır.

Karacaoğlan der ki konup göçmedim
Ak göğsünün düğmelerin açmadım
Fırsat elde iken alıp kaçmadım
Öldürmeli beni döğmeli değil (s.477)

Güzelin göğsüne kavuşamayan Karacaoğlan'ın pişmanlığı ölümle eşdeğerdir. Bu dünyada kalmanın şartıysa, ak göğsün düğmelerini çözebilmektir. Göğsün katar katar, sıkça dikilmiş düğmeleri Karacaoğlan'ı turunca hem de Aydın turuncuna, al Yusuf almasına benzeyen göğüslerden ayrı düşürür. Sevgilinin göğsünü şiirsel bir imgeye dönüştüren Karacaoğlan kelimelerini “alılmış bağlantılardan koparıp alır, konuşma dilini şekilsiz dünyasından ayrılan sözcükler sanki yeni doğmuşçasına, biricik hale gelir.”¹⁶ Sevgilinin göğsü hiçbir yerde rastlamadığımız türden bir benzetmeye uğrar: fındık, fıstık, badem içi, çerez olur. İmgenin “arka planındaki zengin çağrışımı okurun imgelem gücünü uyarır; çünkü imge, genellikle uyardığı duygunun gerisinde heyecanlar ve düşünceler harekete geçirmek için kullanılır. Düşünce ve heyecanları harekete getirdiği zaman imgesel olur.”¹⁷

¹⁴ a.g.e. s. 27

¹⁵ Reşat Ekrem Koçu, **Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü**, s. 98

¹⁶ Özdemir İnce, **Yazınsal Bir Söylem Üzerine**, s. 62

¹⁷ Özdemir İnce, **Şiir ve Gerçeklik**, s. 29

Giyimin en karakteristik ögesi olan düğme, Karacaoğlan'da şiirin en karakteristik ögesi, simgesi haline alır. “ Şiirde simge yinelenmiş, hemen her şair tarafından kullanıla kullanıla kalıplaşmış mecazlardır.”¹⁸ Düğme de Karacaoğlan'da göğüsle bir kullanıla kullanıla kalıplaşmış bir simgeye dönüşmüştür.

Karacaoğlan der ki bilirim seni
Adadım yoluna kurban bu canı
Koynunda beslenen ayvayı narı
Çözüp düğmelerin deresim geldi

Karacaoğlan'da düğme, cinselliği harekete geçiren bir objedir. Cinsellik, Cumhuriyet Dönemi edebiyatında bile Ahmet Oktay'ın tespitiyle “titrek adımlarla ve fazla giyimli” girmişken; Karacaoğlan'da oldukça cüretkar, ballandıra ballandıra dile getirilen bir izlektir.

Karac'Oğlan eğmelerin
Gönül sevmez değmelerin
İliklenmiş düğmelerin
Çözer Elif Elif deyi

mısralarında olduğu gibi, Karacaoğlan, Elif'in özgürce çözdüğü düğmelerini, anlatma özgürlüğünü sınırlayarak, edebi bir düzeye taşımaktadır.

---

¹⁸ Vecihi Timuroğlu, *Şiirin Büyücü Kızı: İmge*, s. 23

KAYNAKLAR

AKSAN, Doğan, **Halk Şiirimizin Gücü**, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1999.

BAŞGÖZ, İlhan, **Karacaoğlan**, Indiana Üniversitesi Türkçe Programı Yayınları 2, İstanbul, 1992.

BORATAV, Pertev Naili, **Folklor ve Edebiyat 2**, Adam Yayınları, İstanbul, 1983.

CUNBUR, Müjgân, **Karacaoğlan'ın Şiirlerinde Etnografya ve Folklor Unsurları**, Türk Folkloru araştırmaları Yıllığı 1975, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1976.

İNCE, Özdemir, **Şiir ve Gerçeklik**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2001.

_____, **Yazınsal Bir Söylem Üzerine**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2002.

KARABEY, Turgut, **Karacaoğlan'da Sevgili Mazmunu**, Folkloristik: Prof. Dr. Dursun Yıldırım Armağanı (Yayın Sorumluları: Metin Özarlan, Özkul Çobanoğlu), Ankara, 1998.

KOÇU, Reşat Ekrem, **Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü**, Sümerbank Yayınları,1967.

KÖPRÜLÜ, Fuad, **Saz Şairleri**, Akçağ Yayınları, Ankara, 2004.

OKTAY, Ahmet, **Yazın İletişim İdeolojisi**, Adam Yayınları, 1982.

OĞUZ, Burhan, **Türkiye Halkının Kültür Kökenleri 4**, Anadolu Aydınlanma Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004.

SAKAOĞLU, Saim, **Karaca Oğlan**, Akçağ Yayınları, Ankara,2004.

TİMUROĞLU, Vecihi, **Şiirin Büyücü Kızı: İmge**, Kedi Şiir Kitaplığı, Antalya,1994.